

Isländska sagornas Stocksunden – är Stäketsundet

Naturvetenskapen förklarar plötsligt obeaktade historiska sammanhang

Här nedan gör jag ett försök att i komprimerad form beskriva det nya tänkesätt som växt fram sedan jag lagt fokus på de hydro-geologiska egenskaperna hos sundet vid Almarestäket. Där finns en undervattenströskel som gör sundet grunt. Landhöjningen ändrar inte på det förhållandet. Det märkliga med sundet är att det dämmer upp en otroligt stor mängd vattendrag uppströms Stäket.

Saken gäller tillflöden från Heby strax öster om Sala via Örsundaån till Ekoln, alla tillflöden längs Fyrisån som börjar ca fem mil norr om Uppsala, alla tillflöden från Funbo och Sävja öster om Uppsala
alla lämnar sitt överskottsvatten vid regn till vattendraget Skarven norr om Stäket

Vid stora skyfall och vid snabb snösmältning har det genom tiderna varit väldiga översvämningar norr om Stäket. Samtida tidningsupplysningar och rapporter från SMHI vittnar om upp till 2 meter högre vattennivå i Skarven jämfört med Mälaren/havet.

Jag hade hört att även överskottsvatten från Upplands Väsby och Vallentuna skulle avbörda sitt överskottsvatten till vattendraget Skarven. Jag hade hittat en äldre karta som med pilar visade att så var fallet. Jag kontaktade Geofysiska institutionen vid Stockholms universitet och vid ett besök där fick jag klarsignal för att även sjöarna Fysingen och Vallentunasjön lämnade sitt vatten till Skarven för vidare befordran till Mälaren.

Eftersom tröskeln vid Stäket fungerar likadant oberoende av landhöjning, så har översvämningar ägt rum, och kommer att äga rum tills någon jordbävning bryter sönder tröskeln..

Därmed är vi framme vid det som hände under vikingatiden, då två isländska texter berättar vad som skedde vid ett **sund** där vattnet **forsade ut i havet**.

Med hjälp av texternas väderstrecksanvisningar ansåg man sig kunna bestämma att detta sund var beläget vid **Stäket** och att **Svitjod** var landet på **bägge sidorna** av vattendraget **Skarven**.

Men då stämde det inte med vad som sades när texten blev känd på 1600-talet. Professor Olov Rudbeck förklarade att sundet måste vara i Stockholm eftersom man där kom ut på **havet** vid en **fors**. Men på den tiden kände man inte till att Sverige var utsatt för en ständigt pågående landhöjning.

Trots att två kända historiker på 1800-talet, **Erik Gustaf Geijer** och **Hans Hildebrand**, vidhöll att platsen var Stäket, så uppträdde i början av 1900-talet historikern **Lauritz Weibull** och hävdade att man **ovillkorligen** måste **vrida** på **väderstrecken** för att texten skall stämma med verkligheten. Då blev platsen för forsens på nytt i Stockholm, och Svitjod hamnade på **bägge** sidorna av **Mälaren**.

Seriösa forskare insåg redan på 1960-talet att Weibull hade fel, och på samma sätt resonerade man på 2010-talet. Men det redan skrivna finns kvar i aktuell litteratur och på internet.

Ännu på **1980-talet** hävdade vissa historiker att väderstrecken måste vridas. Det gjorde man t.o.m. i en högst vetenskaplig nyöversättningen av en latinsk text som behandlar samma tidsperiod och delvis samma orter som i de isländska texterna.
Om detta märkliga förhållande finns det tre omfattande studier på UKF:s hemsida.

När en forskargrupp på våren 2016 gav ut boken "Stockholm före Stockholm" var man åter tillbaka i Stockholm med de båda sagorna – livfullt bekräftat i Vetenskapsradion våren 2016.
Hur vill svensk forskning ha det egentligen?

Till slut fick jag hjälp i min strävan att få de isländska texterna accepterade så som originaltexten säger. En för forskningen okänd islänning har nämligen i en annan äldre och utförligare text beskrivit hur de hydro-geologiska förhållandena skapat en plats där det alltid var risk för översvämning och fors.

Han hade också konstaterat att om man seglat in i Skarven så kunde man färdas **vida omkring i landet** Svitjod. Efter besöket måste man emellertid ta sig ut ur vattendraget på samma ställe som man seglat in.

Så här står det i den text som svensk forskning inte velat använda.

"Inne i Svitjod finns ett övermåttan stort vatten som heter Skarven. Det är en smal fjärd utåt, men kretsformigt inåt landet och där ligga bebyggda trakter på alla sidor invid vattnet".

För mig är det nu en sak som jag inte riktigt förstår. Hur kunde islänningen för 800 år sedan veta att man måste ta sig ut på samma ställe som man gick in? Vad är "kretsformigt" om inte just att komma ut där man kom in. Han visste hur det var. Han kunde den svenska geografien.

Nils Ahnlund är den forskare som analyserat alla tänkbara idéer till tolkning av texten i sin stora bok "Stockholms historia före Gustav Vasa" (560 sidor). Han redogör i stora drag för händelseförloppet, men han varken nämner orden "övermåttan stort vatten" eller "kretsformigt in mot land" (sid 65-66). Varken han eller någon annan tar upp det nu nämnda så vitt jag kunnat se.

I vår historietolkning är tiden den viktiga fjärde dimensionen. Det har nog alla läsare insett. Vår islänning för 800 år sedan – kan vi se hans bidrag som en slags "femte dimension"?

"Det föll den tiden mycket regn. I hela Svitjod faller vart rinnande vatten ut i Skarven och från denna går ut till havet allenast en mynning som är så smal, att mången å är bredare.

Då det regnar mycket och töar, faller vattnet så häftigt, att det är fors i sundet och Skarven stiger så mycket upp på landen, att det är stor översvämning.

.....

Konung Olof lät då alla skeppen lägga styrena ur lag och hissa seglen i topp, det var blåsande vind, de styrde med årorna, skeppen gingo med fart ut över grundet och kommo alla hela i havet."

Genom tiderna har det skrivits många utredningar om den mångomtalade utgrävningen genom ett näs mellan Gamla stan och Södermalm. Undersökningar på 1700-talet, och framförallt de arkeologiska utgrävningarna på riksdagshuset plats visar att det alltid varit öppet vatten i Söderström. och då kan ju inte heller någon grävning ägt rum

Börje Sandén 2017-05-02

